

DOBY GÉZA A PEDAGÓGUS*

PECZNIK JÁNOS

a mezőgazdasági tudományok doktora

Agrártudományi Egyetem, Gödöllő

Doby Géza professzor neve és működése szorosan összefügg a mezőgazdasági tudományok egyetemi oktatásának megalapozásával és kifejlesztésével. Ahhoz, hogy tanári tevékenységét megítélhessük, úgy vélem, elengedhetetlen a történelmi előzmények vázlatos áttekintése.

Hazánkban az agrártudományok rendszeres egyetemi oktatása alig több mint fél-évszázados múltra tekinthet vissza, de az előtörténete közel két évszázadot ölel fel. A biztató kezdetet a Nagyszombatról 200 évvel ezelőtt Budára helyezett egyetemen alapított mezőgazdasági tanszék jelentette. Az életre hívó Ratio Educationis megállapítja: „Fölösleges volna erről a tudományról magasztalást írni és sokféle hasznát, előnyeit ajánlani”. A tanszék önállóságát 1785-ben a Helytartótanács megszüntette, s visszaállításáról csak az 1806-ban életbe lépett második Ratio Educationis intézkedett. 1850-ben azonban a tanszéket s vele az egyetemi előadásokat is végleg megszüntették. A Ratio Educationis korának haladó törekvéseit fejezte ki. Bár nem valósult meg minden rendelkezése és közvetlen hatása sem volt tartós, jelentősége azonban — többek közt — a mezőgazdasági tudomány rangemelésében, a közoktatásba való beépítésében elvitathatatlan.

Az egyetemi szintű mezőgazdasági oktatás elsorvadásához minden bizonnyal hozzájárult, hogy tangazdaság híján az előadások skolasztikus jelleget kaptak, s így az oktatás nem elégíthetett ki egy akkor már erőteljesen jelentkező társadalmi igényt: a gazdatiszt képzést. Az utóbbi célt szolgálta az 1797-ben alapított keszthelyi Georgikon, a világ első önálló mezőgazdasági főiskolája, majd a Georgikon mintájára 1818-ban Magyaróváron létesített intézet.

A múlt század első felében a feudális társadalom végóráit élte, s aktívizálódtak azok az erők, amelyek az új társadalmi rend kivívásáért küzdöttek. Törekvéseik közé tartozott a mezőgazdasági felsőoktatás ügyének rendezése is. A közvélemény megegyezett abban, hogy nem a földbirtokos mecénásoktól kell várni a mezőgazdasági szakiskolák létesítését és fenntartását, hanem az

*Doby Géza születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás. Gödöllő, 1977. december 14.

államtól vagy legalábbis a Magyar Gazdasági Egyesülettől, a kor jelentős társadalmi testületétől. Mivel ez az egyesület a mezőgazdaság elmaradottságának legfőbb okát a képzett szakemberek hiányában látta, 1844-ben emlékiratot terjesztett a pozsonyi országgyűlés elé, amelyben részletesen indokolta egy központi gazdaképző intézet felállításának szükségességét. Bár az emlékirat eleinte kedvező fogadtatásra talált, a benne foglalt javaslatok a történelmi események miatt nem valósulhattak meg. A szabadságharc leverésével becsukta kapuit a keszthelyi Georgikon is, a magyaróvári intézetet pedig átvette a bécsi kormányzat. 1865-től felállítják ugyan a keszthelyi, debreceni, kassai és kolozsvári gazdasági tanintézeteket, de az egyetemi szintű mezőgazdasági oktatás megoldatlan maradt.

A kiegyezés után a parlamentben többször szóba került a mezőgazdasági egyetem ügye. Többféle elképzelés, javaslat is született. Voltak, akik valamely egyetem keretében képzelték el a mezőgazdasági fakultást, mások önálló, egyetemi rangú főiskolát terveztek. Mivel könnyen átlátható volt, hogy a költségvetési keretek és a szükséglet akkori állása mellett az egyetem felállítása csak a gazdasági tanintézetek rovására történhet, a tanintézetek tanárai ellenezték az egyetemi rangú mezőgazdasági főiskola létesítését.

A századforduló táján, a kapitalizmus erőteljes kibontakozása idején sokan felismerték, hogy az iparosodó ország nem lehet meg gazdaságilag képzett szakemberek nélkül, tehát az ipari — kereskedelmi egyetemi szintű szakképzés társadalmi szükségletté vált. Ennek a helyzetnek a felismerése vezette Károlyi Mihályt, az OMGE akkori elnökét, hogy az önálló mezőgazdasági egyetem koncepcióját feladva, a két gazdasági ágazatot egybekapcsolva, kompromisszumos megoldást keressen. 1911-ben a parlamentben az érdekeltek széles körű bevonásával elkészült feliratot nyújtott be, amelyben közgazdasági egyetem felállítását javasolta. A javaslat szerint a Közgazdasági Egyetem közgazdasági, kereskedelmi és mezőgazdasági szakokra tagolódott volna. Ez a javaslat, ha a politikai és történelmi események miatt megkésve és csupán kari keretek között, de 1920-ban lényegében megvalósult.

Ezt megelőzőleg 1919-ben a Tanácsköztársaság nagy lendülettel látott hozzá a gazdasági-társadalmi élet minden területén az elmaradottság felszámolásához. A Tanácsköztársaság vezetői tisztában voltak azzal, hogy a mezőgazdasági felsőoktatás az egyik legelhanyagoltabb és legrendezetlenebb terület, holott a Tanácsköztársaságnak képzett, a néphez hű, megbízható szakemberekre lett volna szüksége ahhoz, hogy a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság alapjait lerakhassa. Kibontakoztak az önálló agráregyetem tervei, mely 5 karra tagozódott volna (állatorvosi, mezőgazdasági, erdőszeti, mg. ipari technológiai, kultúrmérnöki). Tangazdaság céljára a martonvásári, a ráckevei és a gödöllői uradalmakat tartották alkalmasnak. Móricz Zsigmond pedig az egész egyetemet Gödöllőn képzelte el az *Az Est* című napilapban írt lelkes cikkében. Az ellenforradalom hatalomrajutásával — mint ismeretes — a tervek nem

valósulhattak meg. 1920-ban az új, bizonytalan ellenforradalmi kurzus nem kockáztatta meg a hosszas parlamenti vitákat jelentő — esetleg kudarcra végződő — törvényhozási eljárást, hanem rendeleti úton létrehozta a „Királyi Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Kart”, s azon belül az egyetemes közgazdasági, a mezőgazdasági, a kereskedelmi, valamint a konzuli és külképviseleti szakokat. Az alapító kormányrendelet „a Tudományegyetem mellett létesített” karról szólt, de a Tudományegyetemmel való fúzió a továbbiakban nem következett be. A kar szervezeti szabályzata 17 tanszéket rendszeresített, közülük az angol kereskedelmi nyelv és szakirodalom elnevezésű tanszéket, amelyet azonban betöltése előtt átszerveztek agrokémiai tanszékké. A tanszékeket nem osztották fel szakok szerint, de a hét mezőgazdasági szaktanszék (növénytermesztési, állattenyésztési, jószágkezelési, mezőgazdasági ipari, agrokémiai, növénytani és növénykórtani) a későbbiekben a tanulmányi és intézeti ügyek kari ülésre való előkészítése céljából külön mezőgazdasági bizottságot alakított. A kar első otthona az Esterházy (ma: Puskin) utca 3. számú épület volt. Mivel ez szűknek bizonyult, második — központi — épületül a Szerb utca 23. szám alatti volt zálogházat szemelték ki. Az utóbbi épületben kapott helyet az agrokémiai tanszék is.

A szervezeti szabályzat szerint a kar rendeltetése az volt, hogy „mindazokra a hivatásokra, amelyek magasabb köz- vagy magángazdasági, mezőgazdasági ismereteket kívánnak, rendszeres tanítás útján széles közgazdasági alapon előkészítsen és ezekben az irányokban tudományos képzést adjon, önálló tudományos munkásságra neveljen.” A szervezeti szabályzat a mezőgazdasági szak rendeltetését a magasabb fokú mezőgazdasági tudományos intézetek személyzetének és a mezőgazdasági nagyüzemek elméleti készültségű vezetőinek képzésében jelölte meg. A karon folyó oktató munka ama vezérelvét, hogy nem az egyoldalú adatközlést tekintették az egyetemi oktatás lényegének, hanem azt tartották fontosnak, hogy megtanítsák a hallgatókat önállóan gondolkodni, ítélőképességüket fejleszteni — ma is helytállónak fogadhatjuk el.

Az 1920-ban létrehozott közgazdaságtudományi karon az agrokémia és áruismereti kémiai technológia oktatása eleinte meghívott előadók segítségével történt. Három év tapasztalatai azonban bebizonyították, hogy különösen a mezőgazdák számára alapvetően fontos kémiát csak akkor lehet eredményesen tanítani, ha arra kellőképpen felszerelt tanszék áll rendelkezésre. Így került sor 1923-ban a már megszervezett, de be nem töltött angol nyelvi tanszék agrokémiai tanszékké és intézetté való átszervezésére.

Az Agrokémiai Tanszék és Intézet vezetőjéül — a kar felterjesztésére — dr. Doby Gézá, a debreceni Tisza István Tudományegyetem orvosvegytani nyilvános rendes tanárát, a Pázmány Péter Tudományegyetem magántanárát az agrokémia nyilvános rendes tanárává nevezték ki.

Doby Géza egyetemi tanulmányait a budapesti Tudományegyetemen végezte, ahol gyógyszerészi, majd vegyészi oklevelet szerzett. Arról, hogy okle-

veles gyógyszerész volt, a hivatalos megemlékezésekben rendszerint nem esik szó. Pedig a korszak számos kiváló kémikusa, hozzá hasonlóan, gyógyszerési oklevéllel rendelkezett, s például a gazdasági akadémiák vegytantanárai szinte kivétel nélkül gyógyszerészek voltak. Ma is nagyon komolyan el kellene gondolkoznunk afölött, hogy azt a nagy szellemi kapacitást, amit a gyógyszerészkar jelent, hogyan lehetne a mezőgazdaság kemizálása sokrétű problémáinak a megoldásában hasznosítani. Doby Géza érdeklődését minden bizonnyal az egyetemi tanulmányai során szerzett kémiai és biológiai tudásanyag egységes szemléletté váló ötvöződése fordította a mezőgazdaság felé. Az egyetem elvégzése után néhány évig a budapesti Tudományegyetem II. számú Vegytani Intézetének tanársegéde lett. Innen került a mezőgazdasági tudományok akkori fellelegvárába, Magyaróvárra, s került szoros kapcsolatba a mezőgazdasággal. Magyaróváron, ahol 12 évet töltött, abban az időben olyan kiváló szakemberek működtek, mint Cserhádi Sándor, Kosutány Tamás, 'Sigmond Elek, Hankóczy Jenő és mások, s akikkel a mezőgazdasági tudományok pantheonjában ma már egyenragú hely illeti meg Doby Géza professzort is. Ifjúkori szorgalmát és tehetségét mutatja, hogy 1913-ban a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, elsőként a növényi biokémia tárgykörben, magántanárrá habilitálta.

Amikor 1923-ban az agrokémia nyilvános rendes tanárává kinevezték, szegényes keretek között, kellőképpen fel nem szerelt intézetben kellett azt a nagy munkát megindítania, amelynek végső célja az volt, hogy az ország egyetlen agrokémiai tanszéke mind az oktató-, mind a kutatómunkájával a mezőgazdaság fejlődéséhez elengedhetetlen tudományos alapokat megteremtse. Az első tanévben az intézet munkássága jóformán csak arra irányult, hogy legalább a tanítás folytatásához szükséges anyagokat, felszerelési tárgyakat beszerezze. A mezőgazdász hallgatók bevezető kémiai előadásai és gyakorlatai átmenetileg még a Tudományegyetem II. sz. Kémiai Intézetében folytak, s az Agrokémiai Tanszék csak a kereskedelmi és egyéb szakosok részére tartott áruismereti kémiai technológiai előadásokat, valamint a mezőgazdászoknak egy féléven keresztül agrokémiát.

A tanév végeztével Doby professzor meghívásra az Észak-amerikai Egyesült Államokba utazott, ahol a Michigan State College-ban egy éven keresztül mint vendégtanár működött. Távollétében Ballenegger Róbert egyetemi magántanár helyettesítette. Doby professzor Amerikából való visszatérése után sikerült az intézetet annyira felszerelni, hogy a mezőgazdász hallgatók oktatását teljes egészében átvehették a Tudományegyetemtől.

A közgazdaságtudományi kar keretében a tanszék széles körű oktatási feladatokat látott el. Az 1928/29-es tanévben például szemeszterenként a következő előadásokat és gyakorlatokat tartották:

Agrokémia előadás mezőgazdász hallgatóknak heti	5 óra
Agrokémia gyakorlat mezőgazdász hallgatóknak heti	4 óra
Agrokémiai gyakorlat haladóknak	15 óra
Áruismereti kémiai techn. kereskedelmi szakosoknak heti	3 óra
Bev. az előadási kísérletezésbe tanárképzősöknek heti	9 óra
Haladott tanárjelöltek gyakorlatai heti	15 óra
Gyakorlatok tudományosan búvárkodók részére heti	30 óra

(Nem tudok ellenállni a kísértésnek, hogy zárójelben meg ne jegyezzem: tehát egy félévszázaddal ezelőtt a mezőgazdasági kémia heti óraszám az egyetemen nagyobb volt, mint jelenleg, az oktatásra fordítható idő pedig — a mostaninál hosszabb szemeszterek révén — lényegesen több, még akkor is, ha a haladók heti 15 órás gyakorlatait nem számítjuk. Az utóbbi nagyjából a mostani TDK-nak felelt meg.)

Doby professzor a közgazdaságtudományi kar 1930-as Almanachjában az Agrokémiai Tanszék és Intézet oktatási tevékenységéről a következőket írta:

„1. Az intézet feladata a mezőgazdasági hallgatók mezőgazdasági irányban specializált kémiai ismereteit előadásokon és gyakorlatokon megadni, a mezőgazdasági kémiát önálló tudományos kutatásokkal fejleszteni és ismeretét terjeszteni.

A tanszék tárgykörét önállóan kellett kialakítani, mert a kémiának mai óriási terjedelménél fogva oly összefüggő általános kémiai és gyakorlati alapot kell adni, amelyre a modern gazdának szüksége van, ellenben az átlagos hallgatónál, aki önálló munkát végezni nem kíván, elhagyjuk a csakis elvontan elméleti, vagy más egyetemi tanszéken más irányban (orvosi, gyógyszerészi, technológiai) kifejlesztett részleteket.

Az agrokémiai tanszék továbbá ellátja a kereskedelmi szakos hallgatók áruismeretei-kémiai előadásait és részben a C-szakos kereskedelmi tanárjelöltek kémiai kiképzését.

2. A tanítás menete: A tanszék fentemlített célkitűzésénél fogva az előadások és gyakorlatok anyagát teljesen újonnan kellett összeállítani és több év tapasztalatával fejleszteni, hogy minél tökéletesebben szolgálja a hallgatóság általános természettudományi alapképzését és a mezőgazdaság különlegesen magyar gyakorlati céljait egyaránt. Ezért az agrokémiai főkéllégiumban az elméleti kémiának azokat a részeit kellett kidomborítani és oly példákkal megvilágítani, amelyek a mezőgazdaságban fontosak, nem pedig a hazánk egyéb kémiai tanszékein bevezetett, tisztán elméleti érdekű részleteket. A gyakorlatban a kellő alap megadása után szintén a gyakorlati kívánalmak részesültek

figyelemben, amit több évi tapasztalat után más hazai intézményekétől teljesen eltérően összeállított laboratóriumi vezérfonal tesz lehetővé.

A gyakorlatok és a laboratóriumi kutató munka kialakításában irányt szabott az a törekvés, hogy a kiváló és érdeklődő hallgatók fokozatos kiképzéssel, a kezdők alapvető munkálataitól kezdve rendszeres laboratóriumi és forrásmunka-tanulmányokon át, a doktori munka kutató tevékenységét elérhessék.

A mezőgazdasági hallgatók kémiai kiképzése akként épül fel, hogy alapvető ismereteiket az egész első évben heti 5 órában adott agrokémiai főkéllégiumban hallgatják. Ehhez szervesen kapcsolódnak az agrokémiai kötelező gyakorlatok, mégpedig — hogy a hallgató már birtokában legyen a szükséges alapvető elméleti ismereteknek — csak a 2. félévben az általános kémiai műveletek elsajátítása, a 3. félévben pedig a mezőgazdasági gyakorlatban fontos egyszerűbb műveletek (talaj, trágyaszerek, tej, szesz-, cukorgyári anyagok, bor és takarmányok vizsgálata) begyakorlása. Behatóbban érdeklődő hallgatók, akik többnyire agrokémiai doktori munkára készülnek, nem-kötelező gyakorlatokon rendszeres kiképzést kapnak az analitikai és preparatív kémiában, a részletes agrokémiában (növényi biokémia, talajok, trágyák, takarmányok, víz stb. vizsgálata) és az irodalmi forrásmunkák tanulmányozásában.

Végül a doktori munkájukon dolgozók valamely eredeti agrokémiai témát dolgoznak ki önálló kísérletezéssel, rendszerint 2—3 év alatt.”

A mezőgazdasági osztály 1934-ben kivált a Közgazdaságtudományi Karból és tevékenységét a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanulmányi egységeként folytatta. Az erre a hatalmassá vált egyetemre vonatkozó 1934. évi X. törvény és az azon alapuló szervezeti szabályzat öt kari egységet (mérnöki és építészmérnöki; gépész- és vegyészmérnöki; bányá-, kohó- és erdőmérnöki; mezőgazdasági és állatorvosi; közgazdaságtudományi), és karonként két-két osztályt mint tanulmányi egységet hozott létre. Az új szervezetben az Agrokémiai Intézet, illetőleg 1936/37-től Mezőgazdasági Kémiai Tanszék feladatai lényegében nem változtak, illetőleg 1937-től annyiban bővültek, hogy Doby professzor vezetésével a tanszék oktatói látták el az állatorvos hallgatók kémia oktatását is.

Doby professzort 1943-ban a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem rektorává választották. Rektori székhelyében a kémia mezőgazdasági szerepével foglalkozott, s beszédét — mintegy megismételve a Ratio Educationis gondolatát — a következőképpen kezdte:

„Első pillanatra fölöslegesnek látszik a kémia szerepéről a mezőgazdaságban szólni, mert hiszen ma ez már közismert. Azonban itt eszünkbe juthatnak Leonardo da Vinci szavai, amelyekkel egyik műve előszavában ezt mondja: „Belátom, hogy kutatásaimban már nem foglalkozhatom olyan tárggyal, amely hasznos, vagy nagy érdeklődést kelt, mert a korábban élők már minden hasznos és szükséges problémát megfejtettek”. Az olasz ragyogó művész és

éleseszű tudós e szavakkal csak törpelelkű kortársait kívánta kigúnyolni, de később az önhitt tudákosság általánossá vált . . . Ma a természettudományok újabb, rohamos fejlődése éppen ellenkezően gyökeres szerénységet érlelt, mert azt látjuk, hogy a felfedezések csodás sora után is a természet mérhetetlen titkainak csak elenyésző hányadát sikerült megismerni. A kémia és a biokémia terén is rohamos haladásnak vagyunk tanúi, de a mezőgazdaságig mindebből még vajmi kevés jutott el. Ezekre a kiaknázatlan vívmányokra szeretném a figyelmet felhívni.”

Beszédét, melynek részletei túlnyomó részben ma is helytállóak, a következőképpen fejezte be:

„Csak néhány kiragadott példával — fényszórószerűen — kívántam megvilágítani azt a hatalmas területet, amelyen a kémia felemelheti a mezőgazdaságot. Nem az amúgy is ismert összefüggéseket kerestem. Az említett kapcsolatokat azonban a vegyésznek, vagy a biokémikusnak és a fiziológusnak munkája magában nem aknázhatja ki, ehhez a mezőgazdasági körök megértése és közreműködése is nélkülözhetetlen. Meg kell látni azokat a lehetőségeket, amelyekben a kémia segítségét igénybe vehetik. Ehhez azonban a mainál szélesebb kémiai kiképzésre van szükség. A fejlettebb külföldön ezt már régen belátták és ezért ott a kémia jóval nagyobb mértékben érvényesül a mezőgazdasági felsőoktatásügy tanterveiben, ami a mezőgazdálkodás magasabb fejlettségi fokát idézte elő”.

Amint erre már előbb utaltam, ezek ma is aktuális és nagyon megszívlelendő megállapítások!

Doby professzor 1944/45-ben, mint a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem prorektora, jelentős érdemeket szerzett az egyetem javai és felszerelése megmentésében. Nemzetközi tekintélye és sok érdeme alapján érthető, hogy amikor a felszabadulás után a magyar kormány az Agrártudományi Egyetemet létrehozta, annak szervezésével Doby professzort bízta meg; ő volt az egyetem első rektora 1945-től 1947-ig, majd még egy éven keresztül prorektora. 1948-ban, 71 éves korában nyugalomba vonult ugyan, de mint az Agro-kémiai Kutató Intézet tudományos tanácsadója, továbbra is aktív tudományos tevékenységet folytatott. Egész munkásságának betetőzését jelentette a Növényi biokémia c. könyve, amely 1959-ben magyarul, majd a nemzetközi érdeklődésre való tekintettel 1965-ben angolul is megjelent.

Doby professzor egy emberöltőn keresztül tanított, nevelt. Tanításait, eredményeit tanítványainak százai ma is hasznosítják a magyar mezőgazdaságban. Magam is — mint egykori C-szakos tanárjelölt — Doby professzor tanítványai közé tartozom. Igaz, velünk tanárjelöltekkel inkább munkatársai. Eperjessy tanár úr, Vály tanár úr és mások foglalkoztak behatóbban, de az ő magas színvonalú pedagógiai tevékenységükön keresztül is éreztük és tapasztaltuk a tanszékvezető nagy tudományos tekintélyét, egyéniségének mélységes humánumát. Tanári működésének intimebb részletei csak jóval később, egy-

kori munkatársai (dr. Fülekgy György, dr. Nagymihály Ferenc stb.) visszaemlékezéseiből váltak előttem ismeretessé. Ezek a visszaemlékezések annyira emberközelbe hozzák Doby professzor már-már történelemmé vált alakját, hogy indokoltnak tartom azok szószerinti ismertetését.

Fülekgy György:

„Doby professzor egyetemi előadásaira, de minden előadására alaposan felkészült. Jegyzeteit, előadásának vezérfonalát mindig átnézte, esetleg átfutotta az odavágó legújabb irodalmat. Előadását a szigorú következetesség és logika jellemezte. Nagyon világosan, szabatosan és magyarosan adott elő. Előadásai a hallgatók figyelmét mindig lekötötték, külön fegyvelmezésre nem kellett neki gondot fordítania.

Nagy súlyt helyezett a bemutatásra és a szemléltetésre. A kísérleteken kívül előadásait táblázatokkal, grafikonokkal, modellekkel illusztrálta. Az órán bemutatott kísérleteket a „nagy forgatókönyv” alapján kellett előkészíteni. A kísérletek egy részét ő maga mutatta be, egy részét az előadási asszisztens. Igen sokat hangoztatta az ifjúság esztétikai nevelését, ezért sokat adott a kísérletek elegáns, szép bemutatására, a felszerelések esztétikus elhelyezésére az előadói asztalon. Megkövetelte, hogy a kísérlet darabjai ne csak logikai, bemutatási sorrendben legyenek előkészítve, hanem hogy a kiállított tárgyak, eszközök, műszerek ragyogjanak is. Az előadóasztal közepén egymásra téve 3 ív teljesen új szűrőpapír, rajta 3 db gyújtószál, gyufa, egy doboz fehér és egy doboz színes írőkréta.

Ő maga ragyogóan tiszta fehér köpenyben ment be az előadásra, követte őt az előadási asszisztens, majd a laboráns altiszt. Ünnepeyesebb alkalmakkor az adjunktus és a tanársegéd is bejött az előadásra (az ún. ünnepi slepp). A kísérleteket sokszor ő maga is kipróbálta az előző napon vagy az óra előtt. Minden kísérletnek hibátlanul kellett menni.

Vizsgák előtt a vizsgázóról mindig jellemzést kért, különös tekintettel a laboratóriumi munkára, személyiségére és a tanárjelölnél arra, hogy mennyire alkalmas tanárnak. A vizsga után sokszor nagy vita alakult ki, ha nem egyezett a jellemzés az ő véleményével. Jegyzetében néhány mondattal, szóval mindig jellemezte a vizsgázót.

Ha erős munkában volt, bezárkózott a szobájába, ilyenkor senkit sem volt szabad beengedni hozzá. Egy ilyen alkalommal kitett egy nagy kartonlapot a kutató labor felé levő ajtajára: „Az Istennek sem vagyok itt! A dékán háromszor kopoghat.”

Mind a hallgatóktól, mind a munkatársaitól megkövetelte a tiszteletet és az udvariasságot, de ő maga is megadta azt mindenkinek. Igen sokat olva-

sott, kitűnően ismerte az „agrochemia” irodalmát. Munkatársainak nagyon szívesen nyújtott segítséget és igazította el őket a szakirodalomban. Több nyelven olvasott és beszélt.

Mint vérbeli pedagógus és vezető, munkatársait jól tudta megválasztani és maga köré gyűjteni. Iskolát alakított ki a növényi enzimológia és a növényi fehérje-kutatás körében. A harmincas évek közepétől maga már nem végzett manuális munkát a laboratóriumban, de kitűnően irányított és segített a munkák megszervezésében és megtervezésében.

Évente 5–6 „intézeti értekezlet”-et tartott, ahol mindenki beszámolt a munkájáról és referálta a témájához tartozó legújabb irodalmat. Az értekezleteket követő fehér asztal mellett igen szellemes, jókedélyű, minden tréfát örömmel fogadó, kitűnő társalgó és társalgást vezető volt. Itt is megcsodálhattuk széles látókörét, olvasottságát és kitűnő előadókészségét. Mint vezető és szervező, mindig nagy körültekintéssel és megfontoltsággal cselekedett. Az intézet legfontosabb kérdéseiben kikérte munkatársainak a véleményét és azt messze-menőleg tekintetbe vett.

Tanítványai és munkatársai nagyon szerették és mélységesen tisztelték szakmai tudása, általános műveltsége, kultúrált magatartása és emberi tulajdonságai miatt. Volt tanítványai, munkatársai nyugalomba vonulása után is állandóan felkeresték és tanácsát, útbaigazítását kérték munkájukban. Olyan összetartó erő volt, hogy szűkebb körű munkatársai hosszú-hosszú éveken át, egészen haláláig évente egyszer-kétszer otthonában is összegyűltek üdvözölni őt.

Doby Géza professzorban egyesült a kutató tudós és a tudásra oktatni akaró pedagógus, de nemcsak oktatott hanem nevelt is írással, szóval, tettel és példamutatással.”

Nagymihály Ferenc:

„Amikor a tanszékre kerültem 1940-ben, már túl volt a hatvanadik évén, így erről a korszakáról tudok megemlékezni.

Egyetemi tanári feladataiból talán a legfontosabbnak az előadói, vizsgáztatói munkát ítélte. Több évtizedes oktatói munkája után is előadások előtt nem volt senki számára jelen a tanszéken, mert jegyzeteit gondosan átnézte, hogy minél tökéletesebb legyen az előadás. Az előadások elsőrendű tartalmi felépítése mellett a formára is nagyon ügyelt. Rendkívül érthetőek és szép magyarsággal elmondottak voltak az előadásai. Külön gondot jelentett számára, ha elkerülhetetlen más elfoglaltság miatt nem tarthatta Ő az órát. Végigérdeklődte az egész tanári kart, hogy cserével hogyan tudná mégis Ő megtartani az előadást. Az volt az alapvető felfogása, hogy egy egyetemi tanárnak elsőrendű feladata az előadások megtartása. A gyakorlatokat is rendszeresen

látogatta, és tájékozódott a hallgatóságtól, hogyan haladnak az anyaggal. Hasonlóképpen nem engedte át a vizsgáztatásokat sem másnak, és az oktatószemélyzet által elbírált zárthelyiket is átnézte. Szigorú volt, de a legnagyobb mértékben törekedett az igazságosságra. Az előadási bemutatók előkészítésének felülvizsgálatára mindig szakított időt.

A késői időszakban közvetlenül már keveset foglalkozott saját tudományos munkával, időhiány miatt. Viszont mindig tudott időt szakítani, ha munkatársai tudományos munkájuk során problémáikkal hozzá fordultak. Nem adott ki parancsszerűen feladatokat, a problémaválasztást szinte egyenrangúan beszélte meg a legfiatalabb munkatársával is. Azt lehet mondani, hogy ebben a késői időszakban tudományos tevékenysége a munkatársai munkáján át folyt. Érdeklődése az eredmények és általában a szakterület újdonságai iránt töretlenül megvolt, csak a sokasodó pozícióbeli feladatok akadályozták, hogy manuálisan is dolgozhasson. Nem hajszolta a beosztottakat, de együtt örült minden eredménynek.

Mint vezetőt alapvetően szigorúnak nevezhetnénk olyan szempontból, hogy a hivatalos feladatokat pontosan és jól követelte meg, de tulajdonképpen legjobban önmagától. Ugyanakkor nem volt félelemkeltő, de nem volt leereszkedő sem. Talán azt mondhatnám, hogy a beosztottak vele szemben tisztelettel vegyes szeretetet éreztek. Amellett, hogy a kötelező feladatok pontos elvégzését megkövetelte, nem avatkozott bele, hogy ki milyen időbeosztást és tulajdonképpen milyen munkastílust alakít ki magának. Nagy munkabírásu volt, sok esetben késő este ment csak haza a tanszékről. Mindig időt szakított, ha hallgatók ügyes-bajos dolgukkal keresték. Általában senkitől nem tagadta meg, hogy meghallgassa és a lehetőséghez képest segítsen, bármennyire is időzavarban volt. Az intézeti fehérasztal melletti baráti összejöveteleken is mindig részt vett és itt a tréfát is jól értette. Nyugalombavonulása után minden évben születésnapján és névnapján együttesen keresték fel volt munkatársai, és ezeken az összejöveteleken mutatkozott meg, hogy a legvégsőig megőrizte érdeklődését az emberek és a tudomány iránt.”

Így vallanak, így emlékeznek vissza egykori munkatársai Doby professzorra, az európai hírnű tudósra, a nagytekintélyű tanárra és a mindig segítőnkész, melegszívű emberre.

Most, amikor születésének 100-ik évfordulóját ünnepeljük, befejezésül had idézzem a nagy kortárs *Ady Endre* sorait:

„Kezében óriás rostával
Áll az Idő és rostál egyre,
Világokat szed és rostál ki
Vidáman és nem keseregve
S búsul csak az, akit kihullat.

.....

Szóljak próféták új szavával:
Nem kik mertek tagadni múltat,
De kik nem magvak a Jövőnek,
Mindig azok, akik kihullnak:
Világok, népek, girhes eszmék.”

Doby professzor munkás életének eredményei fennakadtak az Idő rostáján, s mondhatjuk a költő szavaival: valóban „magvai lettek a Jövőnek”.